

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

01-748 Warszawa, ul. Szamocka 3, 5

**Dobrowolne podleganie
ubezpieczeniom emerytalnemu i
rentowym**

Poradnik. Dobrowolne podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

data aktualizacji: 22.12.2016 r.

Poradnik dostępny jest bezpłatnie w serwisie www.zus.pl

Spis treści

WSTĘP	4
I. OSOBY DOBROWOLNIE PODLEGAJĄCE UBEZPIECZENIOM EMERYTALNEMU I RENTOWYM	4
II. PODSTAWA WYMIARU SKŁADEK	5
III. ZGŁOSZENIE DO UBEZPIECZEŃ	6
IV. OPŁACANIE I ROZLICZANIE SKŁADEK	7
V. USTANIE UBEZPIECZEŃ	8

WSTĘP

Celem niniejszej publikacji jest omówienie zasad dotyczących dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych.

O dobrowolnych ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych możemy mówić:

- w przypadku zbiegu tytułów do ubezpieczeń, tj. gdy dana osoba spełnia warunki do podlegania ubezpieczeniom społecznym z kilku tytułów i z jednego z nich ubezpieczenia mają charakter obowiązkowy, a z pozostałych tytułów - dobrowolny,
- w przypadku wskazanym w art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wyjaśnienia zawarte w poradniku dotyczą tej drugiej sytuacji.

I. OSOBY DOBROWOLNIE PODLEGAJĄCE UBEZPIECZENIOM EMERYTALNEMU I RENTOWYM

Prawo do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 963 z późn. zm.) w brzmieniu obowiązującym od 01.01.2013 r. przysługuje osobom, które nie spełniają warunków do objęcia tymi ubezpieczeniami obowiązkowo. Jeśli okres dobrowolnego objęcia tymi ubezpieczeniami będzie przekraczał 10 lat, nie będzie obowiązywać gwarancja wypłaty minimalnego świadczenia, w wypadku gdy stan własnego konta ubezpieczonego nie będzie go zapewniał.

W przypadku gdy dany ubezpieczony, który złożył wniosek o objęcie dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, uzyska tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń (np. rozpoczyna wykonywanie pracy na podstawie umowy o pracę, rozpoczyna prowadzenie działalności gospodarczej itp.), podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu oraz rentowym i powinien być z tego tytułu zgłoszony do ubezpieczeń. W takim bowiem przypadku nie występuje już sytuacja braku jakiegokolwiek tytułu do ubezpieczeń, która mogłaby być uzasadnieniem do podlegania dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. W konsekwencji od dnia powstania tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń osoba ubezpieczona nie ma prawa do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi na zasadzie dobrowolności.

Osoby wymienione na początku rozdziału, podlegają dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym od dnia wskazanego we wniosku o objęcie ubezpieczeniami, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został zgłoszony. A zatem data, od której osoba zainteresowana jest obejmowana ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi nie może być wcześniejsza niż data złożenia wniosku.

Przykład: Jan Kowalski do 31 grudnia 2012 r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. 7 marca 2013 r. złożył wniosek o objęcie dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi od 7 marca 2013 r. i tym samym od tej daty podlega tym ubezpieczeniom.

Wniosek o objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi może być złożony w jednostce organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub przesłany pocztą. W

przypadku przesyłania wniosku pocztą, datą wpływu wniosku jest data stempla pocztowego.

Uwaga!

Osoby dobrowolnie podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, o których mowa w poradniku, podlegają tylko ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, nie podlegają natomiast ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu.

II. PODSTAWA WYMIARU SKŁADEK

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób dobrowolnie podlegających ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym stanowi **zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż kwota minimalnego wynagrodzenia** (obowiązuje za okres od 1 stycznia 2003 r.). Do 31 grudnia 2002 r. podstawę wymiaru składek stanowiła kwota najniższego wynagrodzenia, a od 1 stycznia 2003 r. kwota minimalnego wynagrodzenia. Od 1 stycznia 2007 r. minimalne wynagrodzenie wynosiło 936 zł, od 1 stycznia 2008 r. 1126 zł., od 1 stycznia 2009 r. 1276 zł, od 1 stycznia 2010 r. 1317 zł, od 1 stycznia 2011 r. 1386 zł, od 1 stycznia 2012 r. 1500 zł, od 1 stycznia 2013 r. 1600 zł, od 1 stycznia 2014 r. 1680 zł, od 1 stycznia 2015 r. 1750 zł, od 1 stycznia 2016 r. 1850 zł, a od 1 stycznia 2017 r. 2000 zł.

Za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi lub ich ustanie, a ubezpieczenia trwały tylko przez część miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie, dzieląc ją przez liczbę dni tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniom. Uzyskana w wyniku podzielenia liczba nie podlega zaokrągleniu (bez względu na liczbę miejsc po przecinku, jaką wskazuje użyta maszyna licząca) i powinna zostać przemnożona w takiej postaci, w jakiej została wyliczona. Dopiero po pomnożeniu należy dokonać zaokrąglenia ustalonej podstawy wymiaru składek do pełnych groszy, przyjmując iż dokonuje się zaokrąglenia z uwzględnieniem trzeciego miejsca po przecinku. Obliczoną w taki sposób podstawę wymiaru składek należy zaokrąglić do pełnych groszy w górę, jeżeli końcówka jest równa lub wyższa od 0,50 grosza, albo w dół, jeżeli końcówka jest niższa od 0,50 grosza.

Przykład 1

Osoba zgłasza się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych od 7 marca 2013 r. Jako podstawę wymiaru składek deklaruje kwotę minimalnego wynagrodzenia.

Podstawa wymiaru składek za marzec wynosi:

1600 zł : 31 (liczba dni miesiąca) x 25 (liczba dni podlegania ubezpieczeniom) = 1290,32 zł; Składki na ubezpieczenia społeczne wynoszą:

- *składka na ubezpieczenie emerytalne 19,52% x 1290,32 zł = 251,87 zł*
- *składka na ubezpieczenia rentowe 8,00% x 1290,32 zł = 103,23 zł*

Przykład 2

Osoba zgłasza się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych od 1 kwietnia 2013 r. Jako podstawę wymiaru składek deklaruje kwotę minimalnego wynagrodzenia.

Podstawa wymiaru składek za styczeń wynosi: 1600 zł.

Składki na ubezpieczenia społeczne wynoszą:

- *składka na ubezpieczenie emerytalne 19,52% x 1600 zł = 312,32 zł*

- *składka na ubezpieczenia rentowe* $8\% \times 1600 \text{ zł} = 128 \text{ zł}$

Także w przypadku osób objętych dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowymi roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym roku kalendarzowym nie może być wyższa od kwoty odpowiadającej 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy.

Po przekroczeniu limitu rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, do końca danego roku kalendarzowego składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe nie powinny być odprowadzane.

W przypadku gdy osoba dobrowolnie podlegająca ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym osiągnie kwotę odpowiadającą rocznej podstawie wymiaru składek, nie opłaca w danym roku składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W takiej sytuacji osoba, o której mowa, przekazuje deklarację rozliczeniową ZUS DRA i wykazuje "zerową" podstawę wymiaru składek oraz "zerową" kwotę składek (jeżeli opłaca składki wyłącznie za siebie).

III. ZGŁOSZENIE DO UBEZPIECZEŃ

Osoby podlegające dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym same zgłaszają się do jednostki organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Osoby te są zarówno płatnikami składek, jak i osobami ubezpieczonymi. Nie dokonują one jednak zgłoszenia siebie, jako płatnika składek, na formularzu ZUS ZFA "Zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek - osoby fizycznej", ale składają wniosek w sprawie objęcia ubezpieczeniami **na formularzu ZUS ZUA "Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej"**. W składanym dokumencie "Dane identyfikacyjne płatnika składek" (blok II formularza ZUS ZUA) i "Dane identyfikacyjne osoby zgłaszanej do ubezpieczeń" (blok III formularza ZUS ZUA), powinny zawierać takie same identyfikatory.

Osoby podlegające dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podają w dokumencie ZUS ZUA **kod tytułu ubezpieczenia: 19 00 xy**

W podanym wyżej kodzie tytułu ubezpieczenia x, y oznaczają:

x - ustalone lub nie prawo do emerytury lub renty

- 0 - osoba, która nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty,
- 1 - osoba, która ma ustalone prawo do emerytury,
- 2 - osoba, która ma ustalone prawo do renty,

y - stopień niepełnosprawności

- 0 - osoba nie posiadająca orzeczenia o niepełnosprawności,
- 1 - osoba, która ma orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności,
- 2 - osoba, która ma orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- 3 - osoba, która ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności

4 - osoba, która ma orzeczenie o niepełnosprawności wydawane osobom do 16. roku życia.

Osoby podlegające dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym są zobowiązane do złożenia deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA oraz do opłacenia składek na ubezpieczenia za dany miesiąc w terminie do 10 dnia następnego miesiąca.

Stosownie do art. 47 ust. 2e ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych osoby dobrowolnie podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym wymienione w art. 7 opłacające składki wyłącznie za siebie są zwolnione z obowiązku składania deklaracji rozliczeniowej za kolejny miesiąc, jeżeli w ostatnio złożonej deklaracji rozliczeniowej zadeklarowali do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne - kwotę w wysokości określonej w art. 18 ust. 7, tj. w wysokości minimalnego wynagrodzenia.

Uwaga!

W przypadku gdy dana osoba podlega dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz dobrowolnie ubezpieczeniu zdrowotnemu składa dodatkowo, na formularzu ZUS ZZA, zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego z kodem tytułu ubezpieczenia 24 10 xy.

Wówczas za każdy miesiąc składa dwie deklaracje rozliczeniowe, w których w polach XI.01 powinny być podawane odpowiednie kody tytułów do ubezpieczeń, stosując dla poszczególnych deklaracji odpowiednio numerację (pierwsze dwa znaki pola I.01):

- dla pierwszej z nich z zakresu 01-39,
- dla drugiej z zakresu 40-49.

W deklaracji powinny zostać wykazane podstawa wymiaru oraz rozliczone składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, a w drugiej podstawa wymiaru i rozliczona składka na ubezpieczenie zdrowotne.

Wpłaty należności z tytułu składek w celu ich prawidłowego rozliczenia powinny być dokonywane odrębnie w odniesieniu do każdej deklaracji.

W każdym dokumencie płatniczym należy podać numer deklaracji, której wpłata dotyczy, tj. w której została wykazana dana należność.

IV. OPŁACANIE I ROZLICZANIE SKŁADEK

Osoby dobrowolnie podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym opłacają składki na wymienione ubezpieczenia **na właściwy rachunek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych**, w terminie do **10.** dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni.

Uwaga!

Jeżeli osoba dobrowolnie podlegająca ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym przystąpiła również do dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego, opłaca składki na wszystkie wymienione ubezpieczenia w terminie do 15. dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni.

Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osoba ta opłaca na odpowiednio wydzielone w Narodowym Banku Polskim rachunki ZUS, tj.:

- 8310101023000026139**5**100000 - w przypadku należności z tytułu składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
- 7810101023000026139**5**200000 - w przypadku należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Wpłat składek dokonuje się przy użyciu odpowiednich dokumentów płatniczych - przeznaczonych do dokonywania wpłat składek pobieranych przez ZUS.

Osoby podlegające dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym mogą opłacać składki zarówno **w formie gotówkowej**, jak i **w formie bezgotówkowej**.

Zgodnie z art. 60 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 613 z późn. zm.) - który na mocy art. 31 powołanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ma zastosowanie do należności z tytułu składek pobieranych przez ZUS - za termin dokonania zapłaty uważa się:

- przy zapłacie gotówką - dzień wpłacenia należności z tytułu składek w banku lub placówce pocztowej, spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, biurze usług płatniczych lub instytucji płatniczej,
- w obrocie bezgotówkowym - dzień obciążenia rachunku bankowego płatnika.

W sytuacji gdy płatnik opłaca składki w formie bezgotówkowej, wpłata z tytułu należnych składek może zostać uznana za terminową, jeżeli obciążenie rachunku bankowego płatnika nastąpiło najpóźniej w obowiązującym tego płatnika terminie płatności.

Jeżeli ostatni dzień terminu płatności składek przypada na sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, za ostatni dzień terminu uważa się następny dzień po dniu lub dniach wolnych od pracy.

Osoba dobrowolnie podlegająca ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, opłacająca składki tylko z tytułu własnych ubezpieczeń, składa **wyłącznie deklarację rozliczeniową ZUS DRA**. W deklaracji tej wykazuje należne składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz wpisuje w bloku I "Dane organizacyjne" w polu 01 "Termin przysyłania deklaracji" cyfrę **2** (termin przysyłania deklaracji i opłacania składek do 10 dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni).

Jeżeli osoba, o której mowa, przystąpi również do dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego, w deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA, w bloku I w polu 01, wpisuje cyfrę **4** (termin przysyłania deklaracji i opłacania składek do 15. dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni).

V. USTANIE UBEZPIECZEŃ

Ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób podlegających dobrowolnie tym ubezpieczeniom ustają:

- od dnia wskazanego we wniosku o wyłączenie z tych ubezpieczeń, nie wcześniej jednak niż od dnia w którym wniosek został złożony - **wniosek w sprawie wyłączenia z ubezpieczeń składa się na formularzu ZUS ZWUA** ("Wyrejestrowanie z ubezpieczeń"),
- od dnia ustania tytułu do podlegania tym ubezpieczeniom (np. powstania tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń),
- od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który składki na te ubezpieczenia zostały opłacone po terminie lub w niepełnej wysokości.

Składki wpłacone po terminie są traktowane jak nadpłata i podlegają zwrotowi.

Ubezpieczony, który nie uiszczył w terminie składek może wystąpić do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o wyrażenie zgody na opłacenie składek na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe po terminie. Jeżeli wniosek ten zostanie rozpatrzony pozytywnie, ubezpieczony podlega dobrowolnym ubezpieczeniom, jeśli ureguluje należność wraz z odsetkami za zwłokę (w takiej sytuacji, pomimo opłacenia składek po terminie, dana osoba w dalszym ciągu podlega ubezpieczeniom). Jeśli natomiast wniosek ubezpieczonego zostanie rozpatrzony negatywnie, ubezpieczenia te ustają od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który dokonano wpłaty po terminie.

W przypadku gdy osoba zainteresowana chce w dalszym ciągu podlegać dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, musi ponownie złożyć wniosek o objęcie ubezpieczeniami na formularzu ZUS ZUA.

Przykład 1

Jan Kowalski wykonuje pracę za granicą w USA w podmiocie zagranicznym na podstawie indywidualnego kontraktu. Od 1 stycznia 2013 r. chce opłacać składki na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe w Polsce.

W celu zgłoszenia się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych w Polsce Pan Jan Kowalski powinien wypełnić formularz ZUS ZUA, z kodem tytułu do ubezpieczeń 19 00 xy), a następnie za styczeń, złożyć deklarację ZUS DRA i opłacić składki od zadeklarowanej kwoty, nie niższej niż minimalne wynagrodzenie.

Przykład 2

Adam Nowak po zakończeniu w dniu 31 grudnia 2012 r. umowy o pracę w zakładzie A, zawarł z zakładem B umowę o dzieło. W związku z tym, że umowa o dzieło nie jest tytułem do objęcia ubezpieczeniami, zainteresowany postanowił od 1 marca 2013 r. samodzielnie opłacać składki na własne ubezpieczenia. Ponadto udał się on również do Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia i przystąpił do dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego, również od 1 marca 2013 r.

Pan Adam Nowak powinien złożyć formularz ZUS ZUA z kodem tytułu do ubezpieczeń 19 00 xy oraz formularz ZUS ZZA, z kodem 24 10 xy, a następnie deklarację rozliczeniową ZUS DRA, z kodem 19 00 xy w której wykaże składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz deklarację rozliczeniową z kodem 24 10 xy, gdzie wykaże podstawę wymiaru i kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe będzie stanowiła zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od minimalnego wynagrodzenia.

Podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne będzie stanowiła kwota deklarowanego miesięcznego dochodu, nie niższa od kwoty odpowiadającej przeciętnemu miesięcznemu wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw z poprzedniego kwartału w łącznie z wypłatami z zysku.